בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מרן רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת וירא תשפ"ז
גליון מס' 439

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- על התורה - י"ב חלקים
- שבת קודש
- חמשה ומוסר
- ביטחון
- הגדה של פסח
- חג המצות
- ספירת העומר וחג השבועות
- גלות וגאולה
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- חנוכה
- פורים
- שיר השירים
- עניינים בש"ס
- המצוות התמידיות שבמקדש
- שומע כעונה
- דרכי החינוך

ניתן להשיג: mechonbenmelech@gmail.com
בארה"ב ניתן להשיג:
salea@yefenofbooks.com | Warehousa: 8482450220

פרשת וירא

יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (יח, ד)

ברש"י - 'יוקח נא - ע"י שליח, והקב"ה שילם לבניו ע"י שליח, שנאמר (במדבר כ, יא) וירם משה את ידו ויך את הסלע'.

והוא מדברי הגמרא (בבא מציעא פו:) 'אמר רב יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו, עשה הקדוש ברוך הוא לבניו בעצמו, וכל מה שעשה אברהם על ידי שליח, עשה הקדוש ברוך הוא לבניו על ידי שליח, ואל הבקר רץ אברהם - ורוח נסע מאת ה', ויקח חמאה וחלב - הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא עומד עליהם תחת העץ - הנני עומד לפניך שם על הצור, ואברהם הולך עמם לשלחם - וה' הולך לפניהם יומם, יוקח נא מעט מים - והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם'.

והטעם שדווקא בעניין המים לא הביא אברהם בעצמו אלא על ידי שליח, נראה דהיינו משום שהמים לא היו לאכילה ושתיה אלא לרחיצה בעלמא, שבזה אין עניין של כבוד וחביבות להביא בעצמו, אלא הוא שירות של עבדות, ולכן לא ראה צורך לטרוח בזה בעצמו. ואף שהמים שבמדבר באו לשתיה ואם כן אין זו מידה כנגד מידה, אמנם סוף סוף לא הביא את המים בעצמו, לכן הספיקה זכותו לבניו רק באופן שיבוא על ידי שליח. ואם היה מהדר ומביא בעצמו

בגליון:

ביאורי פסוקים

פרשת וירא
עמוד 1

היכל השבת

מתנה טובה יש לי בבית גנזי
עמוד 7

חכמה ומוסר

יסודות עבודת ה' במעשי האבות
עמוד 9

פרנס השבוע
חשוון תשפ"ז

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גיליון זה נודב לזיכוי הרבים
ע"ד ידידנו הנכבד, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה
רודף צדקה וחסד, איש חמודות ורב תבונות, מגדולי תומכי מכוננו

הרב יהודה כהן שליט"א
חבר הנהלת מוסדות קהל עדת ירושלים
לרגל אירוסי בנו הבה"ח מנחם מנדל עב"ג למזל"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להצטרות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

לתרומות והנצחות נא לפנות ל־054-8422488

לתגובות והערות נא לפנות ל־052-7616048

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

בד"ה

מכון 'כתבי בן מלך'

בית היוצר להוצאת ספרי רבינו הגאון הגדול רבי **לייב מינצברג** זצוק"ל

בבה נרו

המומים ומזועזעים אנו בפטירתו של התלמיד הגדול שלא מש מתוך האהל של רבינו הגדול בעל ה"בן מלך" זצוק"ל, עשרות שנים הפיץ מאור תורתו לרבים מקשיבים בכל אתר ואתר, הרבין תורה והלהיב עדרים לתורה ולעבודה, מבחירי תלמידיו של מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל, דבוק בלב ונפש ברבותיו הק' לבית ביאלא, 'האי תנא ירושלמאה' מפארי גידולי ירושלים של מעלה, 'חסידא ופרישא', בוער כלבת אש בעבודת ה' ובמצוותיו חפץ מאד, מעיין נובע בהמייה בתורה ובחסידות, שמו זכרו ותורתו של רבינו דובבות בפיו בכל עת מצוא, מעתיק השמועה האחד והיחיד שאין דומה לו

הגאון הגדול רבי

מנחם מנדל פרוש

זצ"ל

מהוגי וכותבי תורת 'בן מלך'

ולאחרונה בממאמריו בירחון 'למען דעת'!

אוי! מי יפרק הוויות ומי יתרץ שברים, מי יקצה בגבעות ומי יסתת נהרים, מי ישרד מעמקיך ומי ילחום מלחמתך!

אין לנו מנחם - וה' ינחמנו בתוך שאר אבלי ציון -
תנחומים שגורים בזה לבניו ואחיו החשובים
וביחוד לבנו חמדת לבבו מגדולי תומכי מפעלנו הרה"ח ר' **יהושע** שליט"א

מתאבלים מרה עטופי יגון

רבני המכון | **הנהלת המכון** | **העורכים**

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'
03-3077354
ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע - ובעניינא דיומא
שמעו ותחי נפשכם
ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה
מכון כתבי בן מלך
ההנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון
ניתן לקבל החזר מס
על תרומות למכון בגובה של
עד 35% מערך התרומה
לפי סעיף 46

ספרים
למועדי השנה
•
סדרת ספרים
ביאורים ומאמרים
על חמשה חומשי תורה
•
שיעורים
על הש"ס
•
ספרי
הגות ומחשבה
•
ביאורי סידור
•
ספרי
אמונה ובטחון
•
במאון
תורה ודעת
•
אוגדנים
תורה ודעת

הנצחת התורמים

קו בן מלך
03-3077354
מהנגישה במכון
שיעורים 24 שעות ביממה

עמודות הטענה בבתי כנסת
לשמוע שיעורי רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רכישת ספרי בן מלך
בהנחות המזכות ברחבי העולם

טלפון ההנהלה: 054-8422488
כתובת: אוהב ישראל 4/9
ביתר עילית
עמותה מוכרת לפי סעיף 46
לידיעת הארות
mechonbenmelech@gmail.com

גם המים לרחיצה, אזי היתה עומדת לו הזכות שיביא גם את המים הקב"ה בעצמו.

ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל (יח, ט)

נקוד על אי"ו שבאליו, וברש"י הביא מדרשו, ועוד הביא דברי הגמרא בבבא מציעא (פז.) 'יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה, אמר רבי יוסי בר חנינא, כדי לשגר לה כוס של ברכה'.

ודברי רש"י אלו גם הם נתינת טעם למה נקוד על אליו. כי הנה אמרו שם בגמרא עוד - 'תני משום רבי יוסי: למה נקוד על איו שבאליו - לימדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו'. וברש"י שם על הגמרא ביאר - 'והיינו נקודת איו, דלא היו צריכין לשאול, דיודעין היו שהיא באהל, דכל נקודה עוקרת התיבה שאינה אלא לדרשה, ודרוש מינה דרך ארץ'.

מדברי רש"י בגמרא אנו למדים שמה שהוסיף בפירושו על התורה 'יודעים מלאכי השרת היכן היתה', גם הוא מקושר לענין הנקוד על איו, שזה הטעם לניקוד.

והביאור בזה הוא, שנקודות אלו שעל האותיות שישנם בכמה מקומות בתורה, מלבד דרכי הדרש שבהן, יש בהם טעם על פי פשוטו, שבאים להורות שאין משמעות התיבה כפי פשוטה, אלא יש להתבונן בה ולהבין שיש בה כוונה שונה שאינה כמשמעותה הפשוטה, והנקודות הן כפי שנהוג בדרכי הכתיבה לתת רמז לציון על ידי שנותנים סימן על התיבה. [אלא שיש שזה בא להפחית מתוקף המשמעות, ויש שזה בא להוסיף בתוקף המשמעות].

וכן מצינו בכל התיבות המנוקדות שמצאנו בתורה, שנדרשות באבות דרבי נתן (פרק לד, ד). ובכולן כוונת הניקוד היא ליתן משמעות אחרת לתיבה, וללמד שאין תיבה זו מתפרשת כמשמעותה הפשוטה. כגון 'וישקהו' (להלן לג, ד) - 'שלא נשק עשו ליעקב בכל לבו'. וכן אמרו שם באדר"נ על פסוק זה 'איה שרה אשתך' - 'נקוד על 'איו' שבאליו, מלמד שיודעין בה ומבקרין אחריה', והיינו כאמור, ששאלת 'איה שרה' לא היתה שאלה כפשוטה הבאה מתוך חוסר ידיעה, אלא אמתלא לפתוח בדיבור אודותיה ובכדי שתבין שמדברים אליה.

אמנם עדיין צריך לבאר מדוע ניתנו כאן רק שלש נקודות, ומפני מה ניתנו דווקא על אותיות א'י'ו' שבאליו.

ונראה שיש בזה הדגשה מיוחדת בדקדוק האותיות שעליהן בא הניקוד.

כי הנה יש לעיין אימתי נכון לכתוב 'ויאמרו **אליו**', ואימתי הכתיבה הנכונה היא 'ויאמרו **לו**'. ונראה, שכאשר האמירה היא חד-צדדית ופסקנית מצד אחד לרעהו, כגון הוראה וציווי, או תשובה לשאלה וכדומה, אז הנכון לכתוב 'ויאמרו לו'. אולם כאשר האמירה מכוונת לשתף את השומע, שהאומר מצפה לתשובתו של השומע ונזקק לשיתופו בשיחה, אז הנכון לכתוב 'ויאמרו אליו'.

והנה כאן אופי השאלה בצורתה החיצונית היה שהם נזקקים לשתפו בשיחה, ולכן כתוב 'ויאמרו אליו', כי כן היה נראה אופי השאלה כאילו שהם מצפים לתשובתו, היכן נמצאת שרה. אולם הניקוד בא לומר שלפי האמת היתה זו שאלה לשם כבוד ודרך ארץ בלבד, וכמו שאמרו חז"ל שיודעים היו מלאכי השרת היכן היתה, ועל כן מצד האמת היה ראוי לכתוב 'ויאמרו לו'. ולפיכך נקוד על האותיות א' י' ו' שהם האותיות הנוספות ב'אליו' יתר על 'לו', לרמז שלפי האמת הם מיותרות, ודי היה בכתיבת 'לו'.

ואף שהאות וי"ו האחרונה נחוצה גם במילת 'לו' בכל זאת נקוד גם עליה, כי הוי"ו שבמילת 'לו' היא רק עבור תנועת החולם ואינה נשמעת בדיבור, ורק במילת 'אליו' נשמעת הוי"ו. ולכן נותר רק ה'ל' שב'אליו' בלי נקוד עליו, כלומר 'לו', שהיא הצורה הנכונה שהיתה צריכה להיאמר לאמיתו של דבר, ורק כלפי חוץ היה נראה כ'אליו'.

ויקומו משם האנשים וישקיפו על פני סדום ואברהם הולך עמם לשלחם (יח, טז)

ממהלך הדברים נראה, שיש קשר בין היראות

ה' אל אברהם לרגל ברית המילה למהפכת סדום, שהרי בוודאי לא לחינם נזדמן שהמלאכים הגיעו אל אברהם בדרכם לסדום, ויש לבאר שייכות הדברים זה לזה.

ונראה, שבעת הזאת שכרת ה' ברית ידידות עם אברהם אבינו, שהחל בברית המילה עד שבא לידי היראות ה' אליו, אזי על ידי זה ישנו בעולם נציג האלוקים, ונחשב שיש יותר נוכחות של ה' בעולם, ודבר זה גורם שה' שהוא אלוקי הצדקה והמשפט, ישגיח יותר על העולם להנהיגו בהתאם לצדק ולמשפט, כי כאשר המצב בעולם הוא שהשכינה מתהלכת בו, אזי אין נסבל שיהיו נמצאים אנשים רעים וחטאים, אשר משחיתים ומתעיבים ואומרים בלבם אין אלוקים, ומעתה ה' יורד לארץ לבערם ולכלות אותם מן העולם. וכמו שמצינו בהליכת ישראל במדבר, שבעת החטא נאמר - 'ושלחתי לפניך מלאך וגו' כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה פן אכלך בדרך' (שמות לג, ב).

ועיין ברבינו בחיי (להלן יט, כט) שהקשה שבודאי היו באומות העולם רעים וחטאים כמותם ולא היה בהם העונש כל כך, ועוד שאברהם היה אפשר לו להחזירם בתשובה. ותירץ 'אבל מפני שהיתה עיר סדום מארץ ישראל, על כן היה המשפט הזה גדול כל כך, למעלת הארץ הקדושה שאינה סובלת עוברי עבירה, והיתה מקיאה אנשי התועבות ההם, ועל כן הקדימה עתה וקאה הגוי הזה משם'.

ולפי זה יש לומר כעין הנ"ל שעל ידי נתינת הארץ לאברהם בברית מילה, נתקדשה ביותר והשרה ה' שכינתו בה, כמו שנאמר בפרשת ברית מילה - 'ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלוקים' (לעיל יז, ח), וברש"י - 'לאחוזת עולם - ושם אהיה לכם לאלוקים'. ומחמת השכינה השוכנת בארץ, ממהר ה' להיפרע מעוברי עבירה שבה, וכדכתיב - 'ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה, אשר אני שוכן בתוכה, כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל' (במדבר לה, לד).

ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע. אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמישים הצדיקים אשר בקרבה. חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע, חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט (יח, כג-כה)

צריך להבין סדר ומבנה הדברים, שהחל עם טענת 'האף תספה צדיק עם רשע', ואחר שאמר אולי יש חמישים צדיקים, שב וטען 'חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע'.

והנה זה פשוט שהמקום נידון בכללות לפי הרוב, ואם כן היה אברהם יודע שבוודאי רוב אנשי העיר רשעים הם, ועל כן מצד מידת הדין יש לדון את העיר על פי רובה, והנה יש סברא מצד המשפט המחייבת להעניש את העיר בכללות.

ועל זה טען אברהם תחילה שהגם שהעיר בכללותה נידונה להשחיתה, בכל זאת אין לספות הצדיקים עם הרשעים, ויש להצילם. ואף שמצד מידת הדין יש מקום לספות הצדיקים עם הרשעים, כיון שהנידון הוא בכללות וכדאיתא בגמרא 'בהדי הוצא לקי כרבא' (בבא קמא צב.), אכן אברהם עורר את הצד והמידה שאין ראוי לספות צדיק עם רשע, וסברא זו אכן נתקבלה לפני ה', וכפי שרואים שהציל ה' את לוט מתוך ההפיכה על ידי שהוציאוהו.

אמנם גם אחר שנתקבלה הטענה שאין ראוי לספות צדיק עם רשע, עדיין יש מקום לדון את העיר על פי רובה ולהשחית את מקום הרשעים, על ידי שנוציא את הצדיק משם, והרשעים ייספו בעוונם.

אלא שעל זה בא אברהם בסברא נוספת, שמאחר שיש לצדיק זכות וצדק שלא להיענש, אם כן די בזה להחשיב את העיר כולה כעיר שאין להפסידה ולהשחיתה. שיש צד לומר שבכהאי גוונא בעיר שיש בה צדיקים, אף שהם מיעוט, ראוי גם מצד מידת המשפט שה' 'ישא למקום' עבור הצדיקים אשר בקרבה. וזה מה שחזר וטען אברהם אבינו שמכיון שאין להמית את הצדיק עם הרשע, שאז יהיה נדון הצדיק כרשע, וזה הרי לא יתכן, ומעתה אין די בכך שיצילו ויוציאו את הצדיקים

משם, אלא זכותם צריכה לעמוד להם להציל את העיר, שהרי העיר היא גם שלהם.

והיינו מה שטען - 'האף תספה **ולא תשא למקום** למען חמישים הצדיקים אשר בקרבה'. כי כאשר יש במקום קבוצה נכבדה של אנשים מתוקנים, יש סברא לחוס על כללות המקום בזכות הקבוצה האיכותית.

אמנם לשם כך אין די בצדיק אחד או כמה יחידים כדי להציל את כל העיר, כי אדם אחד אין הרושם שלו ניכר בכללות העיר, ואין העיר משתנה בהגדרתה על ידי אנשים בודדים, ודי לו לצדיק שיוציאוהו מהעיר ולא יספה עמהם. אולם אם יש קבוצה נכבדה אז יש מקום לחוס על העיר כולה שאז משתנה הגדרתה לעיר שיש בה צדיקים, ועבור זאת היא ראויה להצילה. ועל כן התחיל לבקש על חמישים, שמספר כזה הוא בוודאי קבוצה גדולה ונכבדה שראוי להתייחס אליה. ואחר כך הוסיף וביקש גם על מספר יותר קטן, שגם אותם יש להחשיב כקבוצה נכבדה, עד שהגיע לעשרה.

ובוודאי שגם כאשר יישא ה' למקום ולא ישחית את העיר, לא תהיה מידת הדין לוקה, והרבה דרכים למקום להעניש את הרשעים בפרטיות.

וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים, ויהפוך את הערים האל ואת כל הככר ואת כל יושבי הערים וצמח האדמה
(יט, כד-כה)

סדום בשלוותה היתה החלק המובחר והשופע ביותר בארץ ישראל, וכמו שנאמר בפרשת לך לך בעת היפרד לוט מעל פני אברהם - 'וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה, לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה, כגן ה' כארץ מצרים' (לעיל יג, י). ומצינו במדרש - 'כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבוא בסוכתה של סדום, שנאמר (תהילים ס, ח) 'אלוקים דבר בקדשו אעלוזה אחלקה שכם ועמק סוכות אמדד', מהו 'עמק סוכות', זו סוכתה של סדום שהיתה מסוככת בשבעה אילנות שהן מסוככות זו על גב זו גפן תאנה ורמון ופרסק ושקדים ואגוז **ותמרים על גביהם**' (ילקוט שמעוני פרשת אמור רמז תרנג). כלומר שעתיד הקב"ה להחזיר את סדום לקדמותה, ולהנחילה לישראל.

ויש להתבונן בדבר, מאחר שסדום היא חלק בלתי נפרד מארץ ישראל, ולא עוד אלא שכפי המבואר היתה זו סלתה ושמנה של הארץ - מדוע אם כן הפסידו ישראל דווקא את העידית שבארצם, ולא זכו שתבוא על תיקונה בעת ירושת הארץ, אלא נותרה מקוללת ושוממה עד קץ הימים.

ונראה שאדרבה היא הנותנת, שכיון שהיא החלק המובחר ביותר על כן עדיין לא זכו בה. כי הנה עתידים ישראל לרשת ארצות עשרה עמים, כאשר מלבד שבעת העמים שירשו ישראל את ארצם, יתוספו עליהם עוד שלש ארצות דהיינו הקיני הקניזי והקדמוני, כהבטחת ה' לאברהם אבינו בברית בין הבתרים (טו, יח-כא) - ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת, את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני, ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים, ואת האמורי ואת הכנעני ואת הגרגשי ואת היבוסי. ועיין רש"י שם (והוא ממדרש אגדה) - 'עשר אומות יש כאן ולא נתן להם אלא שבעה גוים, והשלשה אדום ומואב ועמון, והם קיני קניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד'. וגם בזה יש להתבונן, מדוע אכן לא זכו ישראל לרשת את כל הארץ המובטחת, וארצות שלשת העמים נותרו שמורות להם רק לעתיד לבוא.

ונראה הביאור בזה, כי הנה שתי מעלות עיקריות נאמרו בשבחה של ארץ ישראל 'ארץ טובה ורחבה', - האחת - 'ארץ טובה', בהיותה ארץ שמנה ופוריה, ארץ זבת חלב ודבש, והשניה - 'ארץ רחבה', גדולה ומרווחת בשטחה. אמנם, כל עוד לא בא עם ישראל לתכלית שלמותו - עדיין אין אנו זכאים למעלותיה של הארץ במלואן, ולכן מחוסרת היא עדיין את המובחר שבטובה ומלוא רחבותה.

והטעם שלא נחלו ישראל את ארצות קיני קניזי קדמוני, הנה הדבר מפורש בתורה בפרשת שופטים 'ואם ירחיב ה' אלוקיך את גבולך כאשר

נשבע לאבותיך וגו' כי תשמור את כל המצוה הזאת לעשותה וגו' (דברים יט, ח-ט). ומבואר שיש חלק בארץ שנשבע ה' לאבות, אולם הוא לא יינתן מיד לבאי הארץ אשר יצאו ממצרים, והוא ארץ קיני קניזי וקדמוני. וינחלו אותה ישראל רק כאשר יהיו זכאים דהיינו כשיהיו דבקים בתורה ומצוות בדרגה רמה. והיינו שכשישראל שומעים לציווי ה' בדרגה יסודית, כנגד זה זכאים הם אף לנחול את הארץ במידה בסיסית, אולם לזכות בה בכל מעלותיה ושלימותה שהיא 'טובה ורחבה', לזה נצרך זכויות יתרות, שגם קיום התורה יהיה בכל השלימות.

וארצות אלו 'קיני קניזי קדמוני', הם הביטוי ל'רחבותה' של הארץ, כדכתיב 'וכי ירחיב את גבולך'. והנה כאן מבואר שכמו כן את פיסגת 'טובה' של הארץ, לא יזכו לה אלא לעתיד לבוא כאשר יבואו ישראל לשלימות מעלתם בקיום התורה והמצוות.

כלומר **דושנה וגדולתה** של הארץ שמורה אפוא לעתיד לבוא, כאשר יהיו ישראל זכאים לארץ מושלמת בתכליתה, הן במעלתה כ'ארץ טובה' - כאשר תחזור סדום להיות כבראשונה, והן במעלתה כ'ארץ רחבה' - כאשר תושלם ירושת שלשת העמים הנותרים, הקיני הקניזי והקדמוני. בכך תבוא הארץ הטובה והרחבה אל פסגת יעודה, ונזכה כולנו במהרה לראות בבניינה.

קח נא את בנך, את יחידך, אשר אהבת, את יצחק, ולך לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה (כב, ב)

צריך לבאר מה פשר הפירוט המורחב שנקט הכתוב כאן - בנך, יחידך, אשר אהבת, עד הקביעה המדוייקת וציון שמו של יצחק. ועיין ברש"י - 'את בנך - אמר לו שני בנים יש לי, אמר לו את יחידך - אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמר לו אשר אהבת - אמר לו שניהם אני אוהב, אמר לו את יצחק'. כלומר שהפירוש המפורט היה נחוץ לשם בירור הדבר.

אכן עדיין טעון ביאור, שהרי לשם כך היה יכול לומר לו מיד שיקח את יצחק. וברש"י הביא על כך טעמים ממדרשי אגדה, 'ולמה לא גילה לו מתחילה, שלא לערבבו פתאום ותזוח דעתו עליו ותטרף, וכדי לחבב עליו את המצוה, וליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור'.

ובדרך הפשט נראה, שהכתוב מפרט כאן את הנימוק למצוה זו, משום מה נבחר יצחק להיות לקרבן. כלומר יסוד מצות העקידה היה לצוות את אברהם שימסור ויקריב את החביב עליו החשוב והיקר לו ביותר למען כבוד השי"ת, והנה כל הפרטים הללו הם המה הסיבות שמחמתם הוא החשוב והחביב ביותר בעיני אברהם. דהיינו משום שהוא 'בנך' שהדבר היקר ביותר בעיני האב הוא בנו, ועוד יש לו מעלה שהוא 'יחידו' שזו תוספת חיבה ואהבה, ועוד יתר על כן 'אשר אהבת', שהוא בנו שאוהב אותו וחביב עליו ביותר. ואחר כך מפרט את שמו שהמדובר הוא ביצחק.

ויתכן שגם הזכרת השם 'יצחק', בא לבטא תוספת מעלה וסיבה נוספת לחיבתו, כלומר משום שהוא 'יצחק' עם כל מעלותיו וחשיבות אישיותו כפי שידוע לאברהם. ואת כל זה הוא מצווה עליו להקריב לקרבן לה' למען אהבת השי"ת. כלומר שכל הפרטים הללו נמנו, משום שהם הסיבות המגדילות את חשיבות הקרבן ומחמתם ציוה ה' להעלותו לעולה, משום שהוא בנו, יחידו, ואהובו, ומשום כל אלו היה רצון ה' שיעלה אותו לעולה.

ונמצא שהפירוט בנך, יחידך, אשר אהבת, לא נאמר בכדי לברר מיהו הנבחר. וגם לא בא לשלול את הנימוק הנגדי, לומר שלמרות כל אלו יעלהו לעולה. אלא אדרבה, כל אלו הם הסיבות החיוביות המגדילות ומרוממות את שגב רוממות הקרבת יצחק לקרבן עולה לה'.

ובזה נראה לבאר מה שהפרשה פותחת 'ויהי אחר הדברים האלה', שצריך ביאור מה שייכות המסופר קודם למעשה העקידה. ועיין ברש"י מה שפירש בזה. אמנם לפי הנ"ל נראה, שהפסוק מתייחס לגירוש ישמעאל, שמאחר שנסתלק ישמעאל ונותר רק יצחק לאביו, וכמו שנאמר לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע'. אזי נמצא שמעתה יצחק הוא 'יחידו'. ועל ידי כך נוצרה ההזדמנות לנסיון הגדול

שיקריב אברהם את בנו יחידו, ויוכל להביע ולהוציא לפועל את עוצם אהבתו ונאמנותו להשי"ת.

והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו (כב, יג)

הנה אחיזת האיל בסבך היתה על ידי קרניו, ולכן על ידי קרן איל נזכר העקידה, כדאיתא בגמרא - 'אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני' (ראש השנה טז.). כלומר שכשם שהקרן היה סיבה לכך להזמין את האיל לאברהם ולהקריבו תחת בנו, כך בכל הדורות הקרן הוא הסיבה לזכור את עקידת יצחק.

ונראה שעיקר גדר ההקטרה בקרבן הוא משום הבשר, שנופל בו שם אכילה כביכול, ועולה אשה לריח ניחוח לה'. אבל הקרניים אף שנשרפות הרי זה מצד שלימות הקרבן שעולה כליל, וכעין 'לא פלוג', ולכן אנו ממשיכים ומשלימים עבודת העקידה, בזה שאפילו הקרניים תוקעים בהם לכבוד ה'. כלומר שהבשר כבר בא לפני ה' בהקטרת האיל, והקרניים הם הדבר שנשאר להזכיר בו את העקידה, על ידי זה שגם בהם עובדים את ה' ומכבדים את שמו.

והנה איתא ברש"י על הפסוק 'במשוך היובל, המה יעלו בהר'. (שמות יט, יג) - 'ושופר של אילו של יצחק היה'.

ומקורו בפרקי דרבי אליעזר - 'שתי קרניו של איל (של יצחק), שופרות, בשל שמאל תקע בו הקדוש ברוך הוא על הר סיני, שנאמר: 'ויהי קול השופר' (שמות יא, יט), וקרן של ימין, הוא גדול מן השמאל, ועתיד הקדוש ברוך הוא לתקוע בו לעתיד לבוא בקיבוץ גליות, שנאמר - (ישעיה כז, יג) 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול' (פרק לא).

והרמב"ן הקשה על זה - 'ולא הבינותי זה, כי אילו של יצחק הקריבו עולה, והקרנים והטלפים הכל נשרף בעולות' (שמות שם).

ולפי דברינו יש לבאר שדברי המדרש אינם כפשוטם, אלא שגוף האיל כיון שעלה להקטרה הרי הושלמה כפרתו, אולם הקרניים אף שנשרפו בפועל בעת ההקטרה, בכל זאת יש בהם גדר של שיירי הקרבן, כיון שמצד הרעיון לא עלו למזבח מצד עצמם, ונותרו למתן תורה ולבשורת קיבוץ גלויות בגאולה העתידה. והבן.

ועיין ב'אור החיים' הקדוש עה"ת (ויקרא א, ט), שכתב שאף שבכל הקרבת עולה מקטירים גם את הקרניים, אולם אברהם לא הקריב את הקרניים, עיי"ש שכתב הטעם לזה בכמה אופנים.

ולפי דברינו יש לומר שכיון שהקטרת הקרניים היא רק משום 'לא פלוג', והנה ביארנו במקו"א שמה שהאבות קיימו את התורה היינו דווקא בתוכן המצוות ורעיונם, אבל גדרי המצוות ו'לא פלוג' אין להם מקום רק בשעה שיש ציווי, ובזה יבואר שפיר שלכן אברהם לא הקטיר את הקרניים.

היכל השבת

מתנה טובה יש לי בבית גנזי

השבת כמתנה לישראל בפר' כי תשא

"ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם" (שמות לא, יג).

ובגמרא (שבת י:) - 'אמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב, הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר 'לדעת כי אני ה' מקדישכם'. תניא נמי הכי, לדעת כי אני ה' מקדישכם - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם'.

חז"ל דרשו מעומק לשון הכתוב, שציווי מצות השבת שבפרשה זו נחשב כנתינה ו'מתנה', על אף

שלא כתוב כאן לשון נתינה דרשוהו חכמינו דווקא כאן בשבת דפרשה זו, כי בפרשה זו נתחדשה שהשבת ניתנה לישראל למנוחה. ו'מנוחה' היא עצם מציאות השבת, שכשם שהוא נח ונפש ביום השביעי, כך יהיו ישראל נחים ביום זה.

כי באמת הוא ענין פלא, הכי משום שהקב"ה נח ביום השביעי, משום כך יש לישראל לנוח בו גם הם. ואמנם לכבד את היום בסממני ברכה ולקדשו, יש משמעות גם למי שלא היה שותף במאורע, שבכל זאת מכבד את היום משום שהוא חשוב ויקר להקב"ה, וכמו כן שייך שהקב"ה נותן בו את ברכת היום לעמו. אבל המנוחה שבשבת, כיוון שהקב"ה הוא זה אשר נח וינפש הרי זה דבר השייך לעצמו, וכביכול יעשה מנוחת שביתה בכל שבת, אולם היאך שייכת מנוחה זו לישראל, והרי להם לא היה שום מאורע של 'מנוחה' ביום השביעי.

ואשר מוכרח מזה, שאכן נתחדש כאן שיש מתנה שהקב"ה נותן את השבת 'שלו' ומעניקה לישראל כמתנה, ורק על ידי שהשבת ניתנה להם, הרי הם יכולים לקיים אותה ולעשותה, כדוגמת השביתה שלו יתברך.

ולכן בפרשה זו, ראו חכמים דבר נשגב זה שהשבת באה בבחינת נתינה ומתנה טובה, היינו שהקב"ה נותן את עצם השבת לישראל.

המניח לעמו ביום שבת קדשו

ולראשונה הוזכר ונתבאר רק בפרשה זו, שהשבת היא 'לכם' לישראל. כלומר, שהשבת עצמה נתונה במתנה לישראל, כי ה'מנוחה' היא עצם השבת, ומצות השביתה שבפרשה זו היא שישראל יעשו אותו ליום מנוחה להם.

וזהו הלשון במאמרם הנזכר שאמרו 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי'. 'בית גנזי', היינו שהיא סגולת מלכים שלו שהיא חביבה עליו, ואינו ענין ששייך לכלל העם ואף לא עבדי המלוכה, ואכן בשום מצוה מן התורה לא מצינו לשונות אלו - 'מתנה טובה יש לי', 'בבית גנזי' - כי אם בשבת קודש, באשר השבת הוא ביסודו דבר פרטי של המלך ית"ש מבית גנזיו, אלא שמרוב חביבותו לעם ישראל נתנה להם במתנה.

ועל כך אנו נותנים ברכה והודאה לה', שרצה בנו באופן נשגב כל כך וכפי שאומרים בקידוש - 'ורצה בנו, ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו'. ובברכת מגן אבות - 'המניח לעמו ביום שבת קדשו, כי בם רצה להניח להם'. ובתפילת שחרית - 'ולא נתתו ה' אלוקינו לגויי הארצות... כי לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב אשר בם בחרת'.

וברש"י על הפסוק "אך את שבתותי תשמורו, כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם, לדעת כי אני ה' מקדישכם" - כתב: 'כי אות היא ביני וביניכם - אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה'.

המתבאר מתוך הדברים, שמתוך נתינת השבת באופן זה, שעצם השבת ניתן לישראל להיות להם ליום 'מנוחה', אנו רואים נכוחה את גדולתם ורוממותם של ישראל. שהרי מה שהשבת ניתנה להם למנוחה הוא רק משום שהקב"ה משתף את ישראל בעניינים שלו כביכול, שנותן להם את יום מנוחתו, ומנחיל להם את שבת קדשו.

לדעת כי אני ה' מקדישכם

אולם עוד ראו חז"ל בפרשה זו ענין פלאי ונשגב המתגלה בשבת בעצם מהותם ומדרגתם של עם ישראל. כי הנה מציאות זו של 'מתנה' הלא הוא ענין נפלא, שכן איך יתכן לתת לנו דבר שאינו קשור אלינו להדיא. וכשם שאין שום משמעות וטעם בכך שהאומות יחוגו את 'חג המצות' דרך משל, משום שהם הרי לא יצאו ממצרים ועל איזו חירות יש להם לחוג, ובוודאי לא שייך לומר ש'יתנו' להם את החג במתנה, שהלוא אין לכך שום משמעות. מעתה האיך שייך לצוות על השבת ולתת את השבת לישראל שלא אירע עמהם שום דבר בשביתת הקב"ה שהוא ענין שמימי השייך רק לו יתברך.

אלא המבואר כאן, כי נתינת מנוחה זו לישראל, נובעת מן הסוד הנשגב שיש לנו בקשר עם ה', היינו המעלה הרוממה והדביקות הפנימית שיש לישראל והקב"ה. באופן שהקב"ה רואה את ישראל בבחינת קרוביו ובני משפחתו של המלך, ואף יותר מזה - שאנו נחשבים כרעיה וכמטרוניתא למלך. וכיוון שמשפחת המלך היא חלק מן המלך, הרי היא

גם משתתפת בכל ענייניו העצמיים. ורק מתוך כך יש מקום ושייכות ליתן לישראל את יום מנוחתו, שיהיה גם להם ליום מנוחה.

אמור מעתה, פרשה זו של נתינת השבת בדרגה של מנוחה, היא האות הנשגב על גדולת וקדושת ישראל. ועל זה אמרה תורה 'כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדישכם'.

וכך אמרו במדרש - 'ביני ובין בני ישראל וגו', משל למלך יושב ומטרונא יושבת כנגדו, העובר ביניהם חייב מיתה' (שמו"ר כה, יא).

עוד אמרו חז"ל - 'ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם - מגיד שהשבת מוספת קדושה על ישראל' (מכילתא). כלומר שכאן נתחדש שקדושת השבת חלה על עצם מציאותם של ישראל, ובזה נתוסף בהם קדושה.

עוד דרשו חז"ל סוד נשגב - 'כי אני ה' מקדישכם - לעולם הבא, כגון קדושת שבת בעולם הזה. נמצינו למדין, שהוא מעין קדושת העולם הבא. וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת לעולם שכולו שבת' (מכילתא). כלומר שהשבת היא אות שממנה אנו יודעים שנזכה לעולם הבא.

והיינו כי העולם הבא הרי הוא עולמו של הקב"ה, ואין בו חלק לנבראים, עין לא ראתה זולתו. אולם מתוך שנתן ה' את יומו - יום השבת - לישראל, והטעם בזה הוא כמו שביארנו משום שישראל מאוחדים עם הקב"ה בבחינת בני ביתו, ולכן משתף אותם בכל ענייניו, הנה יש כאן 'אות' כי הוא יתברך עתיד להיות גם מקדשנו לעולם הבא, בעולמו של הקב"ה, להיות עמו ולתת לנו חלק בו. שמאותו הטעם והשייכות שנתן לנו את השבת ראויים אנו גם שיתן לנו חלק בעולם הבא, שינחילנו יום שכולו שבת ומנוחה לחיי עוה"ב.

וגם זה נלמד כאמור דווקא מן הפסוק בפרשה זו 'ביני ובין בני ישראל', שמכאן ראו חז"ל לדרוש שהקשר בין קוב"ה וישראל הוא במדריגת הקשר של מלך ומטרוניתא. כי רק המטרוניתא משתתפת בכל ענייניו האישיים של המלך, כדרך מלך ומטרוניתא, שהם משותפים בכל שמחותיו וסעודותיו.

והנה זה פשוט דזה שנתן הקב"ה את השבת לישראל, אין הכוונה בזה שנעשה אנו לבד את השבת במקומו. אלא הכוונה שרצה בנו ונתן לנו את 'שבת קדשו', שנעשנו יחד עמו. והוא מה שאמרו - 'מלך שיושב ומטרונה יושבת כנגדו'. שעם ישראל יושבים עם הקב"ה בשבת. וכן משוררים - לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה. דהיינו שעם ישראל קוראים להקב"ה שישתתף כביכול יחד עמהם לצאת לקראת השבת לקבל פניה.

חכמה ומוסר

יסודות עבודת ה' במעשי האבות

התכוונות היסודיות דרך ארץ קדמה לתורה

בכל עת על האדם להתעורר ולהתחזק, ללכת מחיל אל חיל ולהתקדם במסילה העולה בית א-ל. והנה בראשונה צריך לחזק את היסודות והשרשים, כי בזה תלוי כל חוזק הבניין, שככל שהשרשים יותר איתנים והיסודות יותר חזקים, כך כל העבודה תהיה ביתר תוקף ושלימות, וכן עם יותר אחיזה בנפש האדם לאורך ימים. ועל כן צריך לדעת מה הם העמודים שעליהם נטועה דרך התורה, מה הם כוחות הנפש שיש לבסס ולחזק, ומה הם ההשקפות היסודיות שעליהם נבנה מבנה היהודי.

והנה ישנם חובות בסיסיות של בן אנוש - דעה ושכל, והנהגת דרך ארץ בדרכו של עולם, המחייבות כל אדם. והם הרקע וההקדמה לכללות התורה, כדאיתא 'דרך ארץ קדמה לתורה' (תנא דבי אליהו פרק א), כי התורה באה אחר שהאדם יש לו אנושיות ומצפון, מוסריות וחוש צדק, מחוייבות ואחריות, וכן שימצאו בנפשו תכונות של שלטון

עצמי, ריסון ואיפוק, ויתור והבלגה. וכל אלו הדברים נתבעים מכל האנושות, ומי שמחוסר אחד מהם אינו זכאי לשם 'אדם'.

מידות טובות של עם ישראל רחמנים ביישנים גומלי חסדים

והנה בחר השי"ת בעם ישראל להיות עמו ולתת להם את התורה, משום שיש בהם נוסף על הנ"ל תכונות נעלות, שבהם נשתבחו יותר מכל האומות. תכונות של עדינות וטהרה, צניעות וענווה, רוך וחמלה, יושר לב ורדיפה אחר האמת במסירות ונאמנות. אשר משום כך נפשם מותאמת להנהגות הקדושה העליונה של התורה. [כי התורה בת השמים היא דרך קודש נעלית הרבה מעבר לחובות האנוש הבסיסיות, שכן היא תובעת דרגות עילאיות של הליכה בדרכי השי"ת ורוממות קודש].

וכדאיתא - שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים וביישנין וגומלי חסדים (יבמות עט.). ואמרו - כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה (אבות פ"ה מי"ט).

ומעשה אבות סימן לבנים, על ידי הליכה בדרכם של האבות הקדושים, נעשים כלי מתאים לקבלת התורה, ומשום כך בחר בהם ה' ובזרעם להיות לו לעם סגולה עד עולם. ומפרשיות אלו של חיי האבות, יכולים אנו ללמוד כמה הנהגות עיקריות שבהם נשתבחו אבותינו הקדושים.

חיפוש האמת

א. היסוד הראשון שמצינו באברהם אבינו הוא חיפוש האמת בלי וויתור ופשרה, לדרוש ולחקור לדעת את האמת הגדולה 'מי הוא בעל הבירה', לקבוע בלבו לחפש ולברר את האמת ולהשקיע בזה את כל כוחו עד כדי מסירות נפש - 'לא אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב' (תהילים קלב, ה).

השגת האמת אינה רק תולדה של כשרון וחכמה יתירה, אלא פועל יוצא של יושר לבב נאמנות צרופה ומחוייבות לאמת. וכדאמרו בגמרא - 'אברהם יצחק ויעקב נקראו ישרים' (ע"ז כה.). כשבא האדם לקבוע את דרכו בחיים עליו לחפש את האמת. האדם הישר המבקש לקבוע לעצמו קו ודרך בהם יצעד לכל אורך חייו, עליו להחליט תחילה שלא יתכן שיהיה קצר רואי או בעל דעה שטחית, ובשום אופן לא יסכים לחיות בידיעה שאינה מושלמת או השקפה שאינה מדוקדקת ובהירה.

ואיתא במדרש שאברהם אבינו חקר בכל כוחו עד שהגיע אל האמת. - 'אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר, תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם' (בר"ר לט, א).

והנה אנו כבר יודעים את האמת גם כירושה מאבותינו, וגם משום שבעל הבירה נתגלה אלינו ביציאת מצרים ובמעמד הר סיני - 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו' (דברים ד, לה). אולם עדיין מוטל על כל אחד לדעת את הדבר מתוך הכרה ברורה ושיהיו הדברים נטועים אצלו כיתד שלא תמוט. ולא ישקוט ולא ינוח עד שהאמת הגדולה הזאת תהיה מבוררת ובהירה אצלו, באופן המתיישב על הלב.

נוסף על זה על האדם לדעת את הפרטים וחלקי העבודה באופן מדוייק. מה ה' שואל מעמנו, מהי הנקודה העיקרית, ומהו דבר משני, ומה הוא רק תוספת והידור. ואכן הדברים עמוקים ודקים, ויש מקום רב לטעות, וגם נטיות הלב מצדדות את האדם לכיוונים שונים, אולם כאשר מחפש האדם בכל לב זוכה שהקב"ה מראה לו את האמת ומנחהו בדרך הנכונה, וכמו שהיה אצל אברהם, שמכיון שחיפש את האמת בכל נפשו, זכה ש'הציץ עליו בעל הבירה'.

הליכה אחר האמת בכל מחיר

ב. ואחרי שהדברים כבר ידועים וברורים אצל האדם, עליו ללמוד מן האבות את הדביקות באמת, גם אם כל העולם נלחמים בו ומלעיגים עליו, אין

לו להתפעל מאומה. וכמו שמצינו באברהם אבינו 'אחד היה אברהם' (יחזקאל לג, כד), אדם אחד בודד נגד כל העולם. ואינו מתכחש לאמת גם אם היא מחייבת אותו להילחם עם כל העולם. וכדאיתא בחז"ל - 'מהו העברי שכל העולם כולו לעבר אחד, והוא היה לעבר אחד והיה אוהב להקדוש ברוך הוא ועובדו, לכך קורא אותו הקב"ה 'עברי' ו'זרע אברהם אוהבי' (פסיקתא רבתי פיסקא לג).

ועל כן נקראו האבות איתנים, כדאיתא בגמרא 'ירח האיתנים ירח שנולדו בו איתני עולם וכו' איתן לישנא דתקיפי הוא' (ר"ה יא.). ובמיוחד אברהם שנקרא שמו 'איתן' - 'איתן האזרחי זה אברהם' (בבא בתרא טו.). שהיו איתנים ותקיפים בנאמנותם לה' ית"ש, ולא התפעלו כלל משום דבר שבעולם.

אלו הדברים הם הם היסודות הראשיים שעל האדם להתחזק בהם בבואו להיכנס אל הקודש פנימה, וכמו שאמרו חז"ל - 'כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב' (תנא דבי אליהו רבה פרק כה).

וכתב בעל מסילת ישרים - 'זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי משאר כל המחשבות, לחשוב רק על הענין הזה שאמרתי. ויבקש בלבבו, מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם, מה עשה משה רבינו עליו השלום, מה עשה דוד משיח ה', וכל הגדולים אשר היו לפנינו, ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא, וטוב לו' (דרך עץ חיים הקדמת קל"ח פתחי חכמה).

אברהם הכיר את בוראו

והנה אלו הם התכונות השרשיות שהיו רקע וסיבה לבחירת השי"ת באבותינו הקדושים ובזרעם אחריהם. אולם מצוות התורה הם כבר דרגה נוספת של הנהגת קודש אלוקית עוד יותר מרוממת, והתכונות הללו הם רק הרקע והאפשרות להתרומם מעליהם מעלה מעלה.

אכן באמת אנו מוצאים שכבר אצל האבות היו כל יסודות היהדות אשר נצטווינו בתורה, כל השרשים של התורה השתקפו בעבודת האבות והיו מצויינים בהם.

א. היסוד הראשון הוא מה שנאמר באברהם 'הכיר את בוראו' (נדרים לב.). וזה יסוד היסודות אשר התורה ציותה לאמרו פעמיים בכל יום בבוקר ובערב 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד' (דברים ו, ד). 'אתם עדי נאום ה'' (ישעיה מג, י).

ועבודת האדם בענין זה, היא ראשית לבסס את ידיעת ה' שיהיה מבורר אצלו בתוקף בבהירות ובחוש. ולחיות עם הידיעה הזאת ולהתהלך בהתאם לכך בהנהגת חייו, בבטחון ובעוז. וגם שתהיה ידיעה זו תוססת בקרבו עד שיבוא מתוך כך לכל ההרגשים הנובעים מההכרה בהשי"ת, רגשות הכנעה והערצה, יראה ואהבה, השתוקקות וצמאון לא-ל חי. 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך' (דברים ו, ה). 'צמאה נפשי לאלוקים לא-ל חי' (תהילים מב, ג).

לא הרהרו אחר מידותיו של הקב"ה

ב. אחת המידות שהשתבח הכתוב באבות הקדושים, הוא הליכתם אחרי הקב"ה בתמימות, גם כשלמראית עין היו הדברים תמוהים ובלתי מובנים, הלכו אחר ה' בלי להרהר אחריו. 'התהלך לפני והיה תמים' (יז, א). הליכה אחר ה' בשלימות בלי שום סירכא ופקפוק. וכדכתיב 'אתה הוא ה' האלוקים אשר בחרת באברם כו' ומצאת את לבבו נאמן לפניך' (נחמיה ט, ח).

וכדאיתא בחז"ל - 'כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב, ולא הרהרו על מדותי.. אמרתי לאברהם 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה', ביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא, עד שקנה בארבע מאות שקל כסף, ולא הרהר על מדותי, אמרתי ליצחק 'גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך', ביקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה, ולא הרהר אחר מדותי. אמרתי ליעקב 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה', ביקש מקום לנטוע אהלו

ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא הרהר אחר מדותי' (סנהדרין קיא.).

כלומר קבלת מלכותו בהסכמה ובנחת, מבלי להתלונן ולהתמרמר, ובוודאי שלא לנסות להתעקש ולהתנגד להנהגת השי"ת עמו. ויש שאינו מתעקש ומתנגד אבל הוא נכנע מתוך חוסר ברירה, כי 'מה אפשר לעשות'. אבל ההליכה בדרך ה' שלימדונו האבות היא שלא להרהר כלל אחר מידותיו, שאפילו במחשבתו לא יהא צל של הרהור, אלא מתוך שמחה ורצון. מצד עצם הדבר שאם זהו רצון ה' אני מרוצה והדבר מקובל עלי, וגם שבוודאי זה הטוב והנכון ביותר. וכדאיתא בחז"ל - 'בכל לבבך - שלא יהא לבך חלוק על המקום' (רש"י, וילקו"ש דברים ו - רמז תתלז).

האבות עבדו את ה' בכל כוחם

ג. יסוד נוסף שמצינו אצל האבות הוא עבודתם לפני השי"ת, שהאבות הקדושים הלכו אחר ה' ועבדוהו בכל כוחם. וכדכתיב - 'התהלך לפני' , וברש"י - 'כתרגומו פלח קדמי - הדבק בעבודתי' (יז, א). וכתיב - 'האלוקים אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק' (שם מח, טו). ואיתא בגמרא על האבות - 'שרצו לפניו כסוסים' (סנהדרין צו.).

שלאור ההכרה באמיתת השי"ת ובעוצם קדושתו, חייב האדם להיות מסור לעבודתו. ומיסודות תפקיד עם ישראל הוא להיות 'ממלכת כהנים' העומדים לפני ה' לעבדו ולשרתו. והוא עניינה של פרשת 'והיה אם שמוע' - 'לאהבה את ה' אלוקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם'.

להיות מציאות של קדושה

ד. היסוד הרביעי הוא קדושה ורוממות. להיות מתעלים בדרגות של קדושה עליונה. 'קדושים תהיו' (ויקרא יט, ב), 'ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם' (במדבר טו, מ). וזה התפקיד הנוסף ביסודות העם - להיות 'גוי קדוש'.

והיינו שעל היהודי להיות מציאות של קדושה, בן שעשועים לפני ה', וכדכתיב 'כי כרם ה' צבא-ות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו' (ישעיה ה, ז), כלומר לעמוד לפניו במדריגות נעלות של טהרת הלב ושלימות הנפש, עד כדי רוממות נשגבה וקדושה עילאית, בחינת 'שיר השירים' - 'ישראל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט, ג). [אשר שלימות מדריגה זו היא לעולם הבא - 'אטייל עמכם בגן עדן' (רש"י ויקרא כו, יב, מדרש אגדת בראשית פרק כג)].

וכמו שמצינו ביעקב אבינו שדמותו חקוקה בכסא הכבוד (ב"ר סח, יב), והקב"ה קראו ליעקב 'ק-ל' (ילקו"ש בראשית רמז קלג), כלומר שהוא כבר מציאות של קדושה.

וכפי מידת ההעמקה והבהירות ב'הכרת הבורא', כך היא מידת שלימות ה'עבודה', וכמידת תוקף עבודת האדם, זוכה להתעצמות ה'קדושה' בעצם מהותו.

וכל אדם צריך לקבוע בדעתו ולהחדיר בלבו ולקנות בנפשו את כל הדברים הללו שהם יסודות היהודי. כאמור - 'הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם. הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו' (ישעיה נא, א).

התודה והברכה לידידנו הנכבדים מתומכי מכוננו שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **אליעזר** בר"א **ברנד** שליט"א
לרגל הולדת הבת למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **שמעון קולסקי** שליט"א
לרגל אירוסי הבת עב"ג למזל"ט

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com

בחסות
לוצקין ביטוחים
שם נרדף לאמינות